Массе а мехкий пролетареш, вIашаIкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дезз ◆ ЕРА, 11 ФЕВРАЛЬ, 1982 ШУ ◆ № 18 (6584) ◆ Мах 3 кеп.

ЮБИЛЕЙНИ ШЕРА — ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

КЕРДА КОТАЛОНАШ ЙОАХАШ

Лоархlаме а бехктокхаме а декхараш латтар «Чечингсельстрой» треста ПМК-432 хьалхашка цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера. Назране микрорайоне нах чубаха хьалду 65 квартира йола цlенош, районни котельни, кирпичкаш еча завода, «Назрановскни» совхоза гидуаргин фу кийчдеча завода реконструкци яр, Нестеровски станицерча «Путь к коммунизму» ЯХАЧА колхоза 1200 бежана лаьрхlа йола ферма, Малгобекски районерча «Ачалуки» ЯХАЧА совхоза доакъара цех санна йола лоархlаме объекташ хьалъяра хьожальча капитальни вложенеех пайда эца безаш яр из.

Дукхьал дахьча цхьан шера реализаци яьй оаха 800 эзар сома мохьа товарно-гlишлошъяра продукцена. Из толам боаккхача доьхка дакъа лаьцад тха производстве хьалхалаттараша.

Хьаэцаргья вай, масала, отделочни бригада кулгалхо Белхароева Малихат. Дукха балхаш ду цо гlишлон материалии кхом бара, балха хаьнах кхетамца пайда эцара. Шин беррига ияз, знанеш, опыт дlалу цо гlишлочхочун профессена.

Кхыбараш а санна, шин къахьегама никъ дlаболабеш йоза 80l яр Маликат цига балха йоаглаш. Денгара зенга дикагlа новза нолаелар гlишлонхочун професси, из гоьваял хьаlомайир цо опыт йолча гlишлонхон хьехамхочунгара, Ленина ордена кавалерагара Местоева ПаьтIаматагареи кхыбарашкарен.

Пхийтта шу совгlа ха яьннай из тха коллективе болх беш йола. Цу юкъа дукха хувцамаш хинна цо кулгалдеча бригаде санна, ишта механизированни колонне а цул шин дезале а.

Лакхе йийцача ерригача объекташка даь отделочни балхаш деча дакъа лаьцад цо кулгалдеча бригадо. Хlаьта объекташ тlехдина хьалъяьлийтара а чlоагlа нъакьийгад бригадо а ишта бригадира Белхароенас а.

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!», «Хамал хьалха хьалбергья», [illegible] хьалха карабергьа», «ЦаI массанена тlехьа, массаш цхьаннена тlехьа» яхача девизаш а йолаш ухказа болх. Цу дукхь шера яьрина я бригаде ца инициатива. Цкъаза цхьаьнца шанегlа цхьабола болхлой ара ара на болаш [illegible] нигаш нийсду. ТIаккха тха хьа на воагlаш висача бе безаш хинна бол бу бригадерча вокх членаша, Хьаранс lомальи [illegible] пре[illegible] уж ба чамениашкаш.

Отделочникаш, линолиуми плиташи ехкараш, дукха хIама ца эшшаш сантехникаш а.

Шийна тlалаттача гlулакхах бола бехктокхам кхета а беш, дlалу Маликата опыт шин бригадерча къоначá болхлошта. Укхаза уллув болх беш я 1977 шера «За трудовую доблесть» яха медаль енна цун йиша Марем. Штукатураша Мальсагова Лемкес, Угурчиева Зате, Евлоева Елизаветас эгара лакхагlча разрядах ду хlиназ балхаш. Тlехьарча шин-кхаь шера массехказза сийлай Белхароенас кулгалдеча бригадана социалистически яхье котъялинар яха цlи а коммунистически къахьегама бригада яха цlи а.

1975 — 1981 шераш Маликата шийна а тиннан «Социалистически яхье котъялинар», коммунистически къахьегама ударник яха цlераш, хlаьта В. И. Ленин ваьвлаь шу дузаш елар цунна ленински юбилейни медаль.

Дукхьал дахьча шера дийсад тхо субподрядни организацешта йола планаш кхоачаш ца еш. План кхоачаш ца яра керттера бахьанаш дар аьшкабетонии конструкцеш, цемент, металл, дерх хьенха хьу ца хилар. Гlишлош еча материалаца, къаьстта а металлоконструкцеца, цементаца, аьшкабетонии конструкцешцеи изделешцеи 52 — 60 процент мара Iалашъянзар соахка ПМК-432.

Объекташ материально-технически дикагlа Iалашъяра дукхагlа теркам тlаахийта беза треста кулгалхоша. Гlишлош ю материалаш хаинахьа лоаттаеш ца хилча, график а заявкаш а телхаю.

Эсала бир болх субподрядни организацешна, вешта аьлча сантехникаша, электрикаша. Субподрядни балхаш 50 процент мара кхоачашдензар.

СССР а Нохч-ГIалгIайчен автономе а 60 шу дизарен нохчийн гlалгlайн хилнъаш шоай лоlамагlа Россена юкъедаха 200 шу дизарен сийна яьржача социалистически яхье хьалха латт Местоева ПаьтIамата, Ниагожева Хьанифай, Мугалиев Юсепа яраш санна йола тха дикагlйола бригадаш. Цар 120 — 130 процент кхоачашъю шоай производственни нормаш.

Парте XXVI съезден КПСС ЦК ноябрьски (1981 ш.) Пленумен решенеша хьинар айдаь йола ПМК-432 коллектива шин беррига нийтlабахийта къахьегаш я цхьайтталагlча пятилетка шоллагlча шера план кхоачашъяра.

М. ХАУТИЕВ.
«Чечингсельстрой» треста ПМК-432 начальник.

Грозненски ремонтно-механически завода коллективе дукха ба шоай професси дукха езаш, хьинаре къахьегарца цlи хеза бола болхлой. Цу тайпара къахьегамхой кlеанга бац Афанасьева кулгалдеча слесарий бригаде. Шоай болх дика мара бац цу бригада слесариша Сахапетдинова, Рыженкова, электросварщика Сафонова, иштта кхыбараша.

СУРТА ТIЕ: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш Б. Рыженков, Г. Сахапетдинов, электросварщик В. Сафонов, слесарий бригадир Ю. Афанасьев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта!» яхаш девна а йолаш вай республике эгтара хьалха якъ дlайолаьяча Грозненски «Электроприбор» завода болхлоша къаьстта дика къахьегаш дlадоладаьд ер шу. Хlаналехьа цар планал совгlа арахийцай 15 эзар совгlча сома маьха валови продукци, заданел совгlа маьхала яьккхай 14 эзар сом мах бола товарни продукци Нормативно-цlена продукци арахецара пачхьалккен план а толаме кхоачашъю завода коллективо Январь бетта планал совгlа хьа мел ль продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотlгlа арахийца я.

Къаьстта дика болх бу Гребнева Нина Петровнан Галич Александр Владимировичи керте латтача шоллагlчеи пхелагlчеи цехий коллективаша. Цар хlаналехьа тlехкховчашъяьй февраль бетта хьалхарча декада задани.

* * *

Доккхий социалистически декхарии тlанийцал Грозненски «Металлист» яхача заводa болхлоша СССР-ен Нохч-ГIалгIайчен автономен юбилейна сийленца накъабахара. Уж шоай дена дай хилар хьахбох цар производственни хьонхамаша. Ер шу доладелча дена цар планал совгlа арахийцай 18 эзар сома маьха валови продукци, заданел совгlа маьхала яьккхай 80 эзар сом мах бола продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а тlехкхоачашъяьй.

Шоай новкъосташта хьонхам телаш ба бригадир Коншашвили Алексей, мастер Тайдаев Мовлди, экспедитор-грузчик Чадаев Баудин, слесарь Ахтаханов Шамалий, бригадир Ульбин Владимир, дукха кхыбараш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЕРАШ

Дlададахача цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шера во толамаш дахнзар Сунженски районерча В. И. Ленина цlерагlча колхоза коллективо. Хаоттама хьалаш чоалхане нийсденнадоллаше а дика хьувкъадаьд дукхьашха индустриальни спосабагlа кхедаь ка бола ялати хьавнкlаши. Хьадза толамаш даьхад хьайбаш леладерашен баьцадаараш кхедерашен. Делаьрхlа мел хиннар де вlаштlехьдаьннадене а. боккха гlа баьккхаб боахамо дlахьалхашкахьа, экономически чlоагlъеннай колхоз, кlезигбенниаб колхозера дlаухаш бола нах, дукхагlа хиннаб бригадашкеи фермашкеи балхаш деш бола кагирхой, раьза а болаш lомаю цар кхашнарча балхийн фермай хьайбаш леладерийн говзал.

Амма, КПСС ЦК ноябрьски Пленуме Л. И Брежнева белгал ма ланкхара, атта доацача хьалашка дlайоласинай пятилетка. Хьалкъа боихам дегlваахара хlаизарча этапо нерда декхараш оттаду юрта бовхама къахьегамхошта хьалхашка.

Эгтара бонкхагlа бола бехктокхам тlалатт коммунисташта. Царги ца кхоачаш хlама цхьаькха а дац. Царна тlалатт бригадашкарен фермашкарен болх вlаштlехьбаьккхарах, социалистически яхь поаргlанрах, къахьегамхошта коммунистически кхетам баларах бола бехктокхам.

Миччахьа болх беш шоаш бало а, моллагlча престашкъ тlа боаде а даим дагалоатта ду колхоза партийни организацерча коммунисташа коллективе хьалха латта белараш, кхьахам тела беараш шоаш хилар. Цудухьа шоаш шиа на кхоби къахье цар шоаш болх беча моттигашка план а тlайица декхараш а кхоачашдири колхозхой оартlоаш. [illegible]

Хабасвас дlатlалаьцадалё, из тешшаме даьдаргхилар.

Массехк шу хьалха цамогаш а хинна балхара дlаяла йийзар Миной, цу тlа а дикка ха яха а яр из. Колхозо тесса йитанзар Мино. Цунна дарба дайтара гlо дир. массехказза яхийтар курорте. Болх булургболаш ше тоалушие а, колхоза правленe а яха болх бийхар Минос. Хьажкlаш хоржача звенона керте оттайир из. Амма звено йоацаш яр из цу балха тlа хьожаеш. Коара коа а йолаш дувца делар цlеннoaнoнцa цу балха дувла яхаш. Сий долча колхозхочун — кхалсага, коммуниста юхь йоагае маганзар цlенноаношта. Дукха ха ялале звено хинна ца lеш, бlарчча бригада хилла хlана бац аьша дукха бар хьаьнкlаш харжа арабийна кхалнах.

Iай фуражир льй М. Хабасвайх. Складера хьа а нийсш фермашка дlаккхуь цо концентраташ, парех нийса лайда ийбой хьеж. Силос йоллаш даьхкача хана тараза тlа хилар из, из я силос дика — во минитай хьожаш хиннар а.

Колхоза шурий-говрни ферме болх беш и доярка къона комунист Алдамова Алпату. Колхоза дикагlа болча доаркаеш цаl я из. Цун инициативагlа хьальй ферме комсомольско-нагирхой корпус. Цига болх беш ба къона колхозхой — кхалнах, комсомола членаш. Дика бу цар болх, лакхи да хьонкамаш. Хьайбаш леладерий партгрупиаце коммунистан члоагlа тешаш ба Алдамовах шоай партгрупоргалла харжий цар [illegible]

Дукха ха йоацаш комсомольско-нагирхой корпусе дикагlа болча доаркаех лоархlаш бола ши комсомолка КПСС члена кандидатахьа дlайийцай уж ба Гетиева Малкам Сулеймановна Ела... [illegible]

Цу шин шера... [illegible]

... ни бола белга, хlаьта цу гlулакхах дика лоархlаю из.

Ше дика къахьегамхо хилар хьахьекхад комсомольна юртбоахама техника механика Бахаев Адама. Цунна геттара дика довз шин гlулакх, хlаьта эшаш моттиг нийсъелча массанена а гlо де кийча ва механизатор машина регулировани еча а ремонт еча а. Вlаштта шин шера ваьгlав Адам ялат чуэцача хана комбайна штурвале. Дукха ха йоацдаш коммунисташа КПСС члена кандидаталла дlайийцав А. Бахаев. Хlано керттерча инженера метта болх беш ва из, хlаьта балхах лоархlа а ву. Заочно юртбоахама институте деша ваха лаьрхlа ва Адам.

Дика тешал тlехь долаш ва колхозе коммунист механизатор Элиханов Ваха. Из хьажкий лакхача хьункъама говзанча ва. Дукха ха йоацдаш «К 700» яха цlена трактор кхаьчар колхозе. Хьаштa еча балъахьа я из кхача массехк трактора бу бола бергбола низ бола трактор яха дош эттача, цlи яьккхар Элиханов Вахин. Дукхагlа дола лаьтта аха деаар из ва, хlаьта колхозхой тиншa а ба цо из болх дика берг хиларах.

Хьалха латташ ба КПСС члена кандидаташ механизаторш Аджиев Сулейма, Джандатыров Султан, коммунист агроном Музаев Султан. Уж яхье хьалха латт.

Социалистически яхь вlаш тlехьъяккхарах а яхе шера план кхоачашъярах а бола къаьстта бехктокхам тlалатт боахама керте латтача коммунисташта. [illegible]

[illegible]

БАЛХАЦАРА БЕЗАМ СОВБОАХ

Хьайбаш леладера комплексе яьй дукха ха йоацаш тха «Лермонтовски» совхое. Дика къахьет цу коллективо. Масала, шера планагlа 591 тонн яакхa езаш хиннача соахка 881 тонн шура яьккхар. Цу гlуланхо вlаштlехьдалийтар планал дукхагlа 65 тонн а йолаш Даьхенна 589 тонн шура дlаяла. Из ерригa цхьоалагlча сортах яр.

Мишта карагlаьяр тха хьайбаш леладераша из толам бахкха? Хьалхарча даькъе белгалдаь доагlа, толамаш даха лерттlа осеменении яро вlаштlехьдоалийташ хилар. Доалан дукхагlа мe лаха тlакхет шура. Хlаьта соахка план 378 йолаш 390 lаснгe дир комплексе, хlара бlаь lатто — 98 lаснгe, план 85 йолаш. Технико-осеменатора Джабраилов Мувсае хьинаре баьча балхах даьшна белкат да из.

Шура дукхагlа яккхар доаханна lунал дарах а кхабарах а тийша да. Доакъара культураш кхеяра лаьрхlа тха комплекса оттаь севооборот яц. Ене а, йолаш йолча даьlенех, доакъарах ма хулла дикагlа пайда эца гlерташ къахьег. Рационах мара дац доаханна доакъар. Цудухьа хlана а оаха хlара дийнахьа 1500 килограммал дукхагlа шура йоаккх. Цхьабакъда, концентрированни доакъар доацаш шу доладеннача хьалхарча деношка чlоагlа лохъеннар из. Дийнахьа цхьан тоннал совгlа йоаккхалацар.

Соахка хlара кхоабача lаттагара 2218 килограмм шура яьккхар тха доаркаша, е планал совгlа 716 килограмм. Из геттара дикa хьонкам ба. Цунца цхьаьв из кхы а лакхбе торо я. Цунна тешал ду тха толамагlа йолча доярка Диатова Аймане. Цо хlара кхоабача lаттагара 2610 килограмм шура яьккхар. Цул дукха тlехьайисаяьр Мошаева Ровзан а. Цо 2408 килограмм яьккхар. Тlоьдза хиина декхараш тlехкхоачашдир доаркаша коммунисташа Матаева Яхас а Мамурова Жовхана а.

Халонех бlу ца [illegible] доал ду доаханна беза lуша Омаров Махьмуда, Джабраилов Муслима, Ибрагимова Лайнапа, Товсултанова Зарас.

Массехк дош ала безам ба са lаьсий леладера Джабраилова Маймуятаки шофера Генердумаева lалеха. Маймуита тlара дийнахьи буси юкъера лаьрхlача 600 — 670 грамм дул тlакхетийт шо леладеча хlара lасилга, план 350 йолаш. lалве балхах тийшa ба цхьадолча даькъе ерригача комплекса коллектива болх. Доаркаш, комплекса цхьбола къахьегамхой lуйнийна балха хьа а боалабийна сарахьа шlабига безаш ва lалеи. Из гlулакх геттара дика чакхдоакх цо. Цул совгlа, эшаш моттиг хилча доакъар дахь кхьоола балхаш ду. Лоацца аьлча, тешаме сага а дика ноакъост а ва из.

Хадданза йоалло ю комплексе болх беча наха лерттlа къахьегама хьалаш вlаштlехьдахара, бытовой хьалаш тоадара. Царна тел ялат, дахча, кlор, кхылар.

Совхоза партийни организацеи администрацеи цхьана оттальча мероприятешка хьежжа яхье хьалхалаттараш, хьаннала къахьегараш белгалбоах ахчан совгlаташца, цар сийна арахец «Молнии», комплекса коа дикагlбарий сийна айю цlе байрахь, и. кх. дl. Цу деррига а дикка айбу наьха балхацара безам.

Л. АБАЕВ.
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза хьайбай комплекса зоотехник.

Хьалхара моттиг яьккхай

1981 шера республикерча посёлкашеи юртсоветашеи лелаьяча социалистически яхьа итогаш яьй Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои профсоюзий областной советои.

Яхье хьалхара моттиги Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи карара кара тела цlе байракхи хьожаьльй ахчан преми а луш Грозненски района Чечен-Аульски юртсовета, шоллагlеи кхоалагlеи моттигаш а Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи дипломаш а деннад ахчан премеш а луш Ачхой-Мартановски района Лермонтов-Юртовски юртсоветан Шелковски района Бурунски юртсоветан.

ХРОНИКА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указагlа Нохч-ГIалгIай АССР гlишлони архитектурах гlулакхашта йолча Пачхьалкхен комитета председателла хьожаваьв Липей Анатолий Иванович.

* * *

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указагlа Нохч-ГIалгIай АССР гlишлони архитектурах гlулакхашта йолча Пачхьалкхен комитета председателлара мукъаваьлийтав Куличков Василий Георгиевич.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

• ХОШИМИН. Вьетнама къулбехьа толаме чакхйоалаш латта юрта боахаме социалистически хувцамаш дара процесс. Къулбехьарча провинцей ахархой тlехь-тlехьагlа дукхагlа юкъебола коллективни къахьегама. СРВ ЦСУ даннешка тьежача республика къулбехьа хlана болх беш я 176 юртбоахама кооператива. 34 эзар гаргга производственни бригадеи къахьегаме вlаши гlо дара группеи.

Цгиабинь яхача къулбаьстнамски провинце ахархошта кооперировани ерга практически лаьрхlача чакхдаьннал. Укхаза вlашагlдехкача коллективни болхамашка вlашагlкхийттад ахархой доахамех 90 процент совгlа дараш. Кооперативни хьалша дlалаьцал провинце мел долча хlамаш дlаюача лаьттаех 90 процент дараш.

• АДЕН. [illegible]

[illegible]

хьа лаьртlад Сальвадора къам мукъадаккхара ботама вицало Рубен Самора. Оаха хьалха «ак» ях чакхдаха дерхlача «Хоржамашта», белгалдаьккхад [illegible] «Ньюсуик» яхача ежеднельника ше еяча интервью тlа. Сальвадорски патриотий вика ло хардаьд [illegible] [illegible] тlом — [illegible] «Махкбоаленнен Махкбудеинен юкъерча кои фронтаех [illegible] хlама да» [illegible] Вашингтоно [illegible] хабараш.

• БИСАУ. Гвинея-Бисау Республике чакхдолхаш [illegible] прессиин хувцамаш [illegible] [illegible] [illegible] цlеска [illegible] культурий вахара [illegible] ре лакъа [illegible] шерра [illegible] белгалдаьккхад [illegible] [illegible] пресс-конференц [illegible] ха комиссе [illegible] секретара [illegible] Перейрас. [illegible]

[illegible]

(ТАСС. 9 февраль.)

Яхье котбаьннаб

Грозненски буруо тоара [illegible]

[illegible]

Д. ГАЗАЕВ

КПСС XXVI СЪЕЗДА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

Сиплахьча юбилеяшта накъадолхаш

ХӀАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГӀА ХИЛИЙТА!

Социалистически яхьа дневник

БРИГАДНИ МЕТОДА — ШЕРРА НИКЪ

Цхьайтталагӏча пятилетка хьалхара шу дика чакх а даьккха, шиъ хьпнар лаьгӏ па долийташ къахьсгаш я укх шера «Красный молот» завода коллектив. Дерригача технико - экономически хьокхамий январь бетта план толаме кхоачашъяьй цо.

1980 шера арахийначул 4.3 процент дукхагӏа хилийтар арахеца продукци, пятилетка планагӏа лаьрхӀачул 0,3 процент дегӏа ера из. Продукци маьхала яккхара паччахьалкхен план 101.4 проценти товарни продукци арахецара задани 102 проценти кхоачашйир. Планах лаьрхӀачул совгӏа чаьхала яьккхар 815 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Дикка лаккъелар къахьегама овсарле а. 1980 шераца ийсйича из лакхъелар 6.3 процент. Пятилетка планах лаьрхӀа хинначул 1.7 процент лакхъеннай из.

Ишта дика къахьегама толамаш даха мишта ӏӀаштӀехьдаьннад завода коллектива? Из аьттув баьннаб предприятерча керттерча цехашка къахьегам бригадни формагӏа ӏӀаштӀехьбаккхарах. Дукхьал къахьегам бригадни формагӏа ӏӀаштӀехьбаккхарах сборочни цеха коллективо соахка паччахьалкхенна баь пайда 150 эзар сом да. ХӀавз укх сахьате заводе берригача къахьегаш барех 51 процент бараш цу методагӏа болх беш ба, цу даьнъе берригача производственникех — 70 процент боллой. Къахьегама толамаш ихы а дикагӏа хила йиш яр, нагахьа санна цхьаболча цехий отделий кулгалхоша къахьегам коллективни хьисапе ӏӀаштӀехьбаккхара гӀулакх чесса ца леладоре. Укх шера къахьегам бригадни формагӏа ӏӀаштӀехьбаккхар мел пайдане гӀулакх да дика кхета а деш масее а цехашка дукхагӏа хилийта еза бухсоцдаш хьахинначох ӏалпи а телаш, цу методагӏа къахьегаш йола бригадаш.

Къахьегам бригадни формагӏа ӏӀаштӀехьбаккхаро торо хулийт къахьегама овсарле лакхъе, ца доагӏаш доадеш дола ӏлапи нӀсагагӏа хилийта, производствена дисциплина чӀоагӏъе. Цу кердача методагӏа къахьегаш болча цехий коллективаша боаггӀача бӀарматгӀа болх бу, доагӀачул дукхагӏча са хьачашиа нахага болх и ца байташ.

Укх шера завода коллективана хьалхашка латташ дараш ихы а бехкенхамегӏа дехкараш да. Завода ерриге подразделенеш, отделаш службаши юкъе а оаьш, коллективга яха еза. Цу гӀулакха гӀаерзаьа иннчъе сзаш и йоагӀаш йола положенеши инструкцеши, цар ӏӀаштӀехьдоалийтамда [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Укх [illegible]

ски ресурсаш кхоелга. Цу лостамагӏа завода коллективо дукха балхаш дьа дӀадахача шера. Цудухьа цуп ӏӀаштӀехьдаьлар арахецача продукцега дӀабола мах дикка лохбе а цун чотагӏа планал совгӏа паччахьалкхена 816 эзар сом пайда бе а.

«Красный молот» завода коллективана цхьайтталагӏча пятилетка шоллагӏча шера хьалдашка латтараш доккхий бехктокхамеи дехкараш да. Дикка дукхагӏа хилийта еза арахецаш йола продукци. Межкдаьттаппаратурни цехе из дегӏа езаш я ялх процент. 1982 шера завода коллективо арахеца езаш я 21200 эзар сома маьха нормативно - цӏена продукци. 1981 шера арахийцачул 3,2 процент дукхагӏа. Гуш ма хиллара, план йоккха я, цхьабакъда, кхоачашъюлургйолаш а я. Из гӀулакх тӀехьа а ца тетташ де дезаш дар да кхоачамбоацараш ца ийсдалийтар, хьпнар кхо ца деш къахьегар, ерригa торонаш кхоачамашин производствана юкъе а доаладеш, царех бизза пайда ийбар, къахьегами социалистически яхьи кхетамца ӏӀаштӀехьаккхар.

1982 шера керттерча технолога отдело дерхӀаш да производство технологически даькъе кийчъяра йола ӏаӀмара йоаца система (ЕСТПП) производствана юкъейоалае. Цо торо хулийтаргья оатхалашта обработка ярен уж ӏӀашагӀйохкарен технологически процесс аттача яккха. Из система балха юкъейоалаяро ӏӀаштӀехьдоалийтаргда ӀӀамигсерийни производствера къахьегама овсарле 30—35 проценти йокхасерийни производствера къахьегама овсарле 10—15 проценти лакхъе. производство технологически даькъе кийчъяра йола хо 2—2,5-зза лоацъе, оснасткага тӀадохийта метала 2—3-зза кӀезигде.

Доккхий социалистически дехкараш тӀайийцад машинашъераша СССР 60 шу, Нохч - ГӀалгӀайчен автономе 60 шу, из шийца ӀоӀамагӀа Россеца юкъеяха 200 шу дузача дезача кӀайнта сийлеина накъабехара. Уж толаме кхоачаш тӀехкхоачаш даре мел аша хьалаш долаш да заводе. Паччахьалкхен планаши тӀайица социалистически дехкараши даим тӀехкхоачаш а деш, къахьегам бригадни формагӏа ӏӀаштӀехьбаькъа болх беш йола бригадаш, боалой кӀагьга бац укхада. Цар опыт, дикагӏйола балха методаш шерра йоарже а еш, царех бизза пайда ийбе беза. Иштта кьа а [illegible], даим бацхьалини толамаш доахши хьийоагӀарех и механически цехера [illegible] Гулушаури, межкдаьттаппаратурни цехера Н. Н. Бидаури, бола [illegible] [illegible]

[illegible]

О. МАГИГЧАН
«Красный молот» заводе редакцеяла болаш

Грозненски района боахамашта юкъе яьржача яхье дӀадахача шера кховлагӏа моттиг яьккхай «60 лет Октября» яхача совхоза хьайбаш лелалдераша, паччахьалкхенга дулх дохкара план 171 а шура йохкара 104 а процент кхоачаш а я. ХӀаьта укх шера январь бетта пар паччахьалкхенга схка шура 22 тонн дукхагӏа я соахка схка хинначунца ийсйича.

Итталагӏча пятилетке доккхий толамаш доахаш къахьегарах «За трудовое отличие» яха медаль еннай Хунарикова Карибата. Дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье масее хана хьалхара моттиг йоахаш хьайоагӏа из. Ткъаь цхьоалагӀа шу да доярка йолаш цо совхоза ферме къахьега. Дукхача мехкараша дӀайовзийтай Хунариковас шиӣ балха опыт. Къонабарий хьехамча хиларал совгӏа профсоюзни цехови комитета член а йолаш, общественни вахаре а доккха дакъа лоацаш я Карибат.

Январь бетта хӀара шехьожача Ӏаттагара яккха езар 130 килограмм йолаш 163 килограмм шура яьккхан Хунариковас. Дикка тӀехкхоачашъяьй шоай планаш Бициевас а Кураевас а.

Шелковской района дикагӏболча дояркаша республике дӀаболабаь болам хьал а лаьца. ЦхьайтталагӀча пятилетка шоллагӀча шера хьайбай продукташ кхы тӀа а алсамъяхара деррига шоай низаш оарцагӀлаьха къахьег хьалхалаттача дояркаша.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТӀА: Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза дояркаш (аьрдехьара аьттехьа) Бициева Павли, Хунарикова Карибат, Кураева Нюра.

З. БАТЧАЕВА сурт.

АЛСАМЪЯХА АРАХЕЦА ПРОДУКЦИ

1982 шера январь бетта итогаша хьахьокхаш ма хиллара, республика ерриге промышленность хьанийцачи продукци маьхала яккхара, нормативно-цӀена продукци арахецара, къахьегамa овсарле лакхъяра январь бетта план толаме кхоачашъяьй.

Хьшаро къахьийтар республикерча мехкдаьттахоша. Цар задани совгӀа даьккхар 10 эзар тонн мехкдаьттеи 12 миллион кубически метр гази. Мехкдаьттахимe продукце дукхагӏйола тайпаш, тракторни прицепаш, ардах, цемент, кирпич, колбасни изделеш арахецара план а я толаме кхоачашъяьй.

Цул совгӏа, дукхача производственни коллективаша продукци дукхагӏа а хилийтай.

1982 шера январь бетта соахка цу юкъа арахийцачул дукхагӏа продукци арахийцай «Нефтехимзапчасть» заводе — 4 процент, Грозненски дулха комбинате — 5 процент, Карабулакски химически реагентий заводе — 2 процент, мехлесхоза предприятеша — 27 процент.

Промышленносте тӀа-тӀа шерагӏа юкъейоллаш латт планированеи боахама механизм эргаьаьккхареи керда методаш. Нормативно - цӏена продукци арахецара йолчу методага яьккхай 60 предприяти е ерригех ахаш гаргга ярш. ХӀаьта къахьегама овсарле лакхъяра задани кхоачашъяьй ерригача предприятеша. Кердача хьалашка болх беча дукххача предприятеша материальни, къахьегама, финансови ресурсех дикагӏа пайда а ийбеш дика къахьегамо толамаш доах, дукхагӏа арахец продукци, лакхъяьй цун дикал.

1981 шера арахецаш хиначул «Пищемаш» заводе тӀакхийттай нормативно-цӀена продукци 6 процент, «Терек» яхача производственни мебельно - хьун хӀамаш еча объединене — 10 процент, рудай йоаца гӀишлой материалаш йоахачеи чакхйоахачеи Карабулакски заводе — 10 процент, Назрановски «Электроинструмент» заводе — 8 процент, Грозненски ремонтно - механически заводе — 22 процент.

Дукххача предприятешка тӀа мел кхийтта продукци хьалый къахьегама овсарле лакхъяра чотагӏа. Цхьабакъда, цхьайолча предприятеша соахка январь бетта хинначул кӀезигагӏа хьайир продукци.

Из хӀама хилар, масала, цементни, Гудермесски «Мединструмент», ЧИУС вышкабетона заводий, кондитерски кога гӀирс бечеи фабрикай, ихы а цхьайолча предприятешка.

ХӀара шера промышленни предприятеш Ӏалашъю кердача машинашца, оборудованеца, дегӀаух керттера производственни фондаш. Республика ерригa промышленность хьанийцача керттера производственни фондаш дегӀальхнар 27 процент, цхьабакъда, царех эца боаггӀача тайпара пайда эцац.

Цу юкъа керттерча фондаши цхьан сома лаьрхӀача арахеца продукци 17 процент кӀезигъяьй. Фондоотдача кӀезигъеннай химически, хьун, ийгача, кхачан промышленносте, ихы цхьадолча доакъошна.

ДӀадахача пятилетке Гудермесски «Мединструмент» заводе фондоотдача кӀезигъелар 18 процент, «Трансмаш» заводе — 14 процент, цементни заводе — 37 процент, уж санна дола масалаш ихы дукха а доаладе йиш я.

Цун керттера бахьни да машинашка, оборудованега бизза ца хьажаш болх ца байтар, царех эца боаггӀача тайпара пайда ца ийбар. Масала а санна машинаш еча заводе

Экономически обзор

кхоалагӀча декаде штурмовщина хул, бетта йоагӀача продукцех ах ара а хецаш. Из деррига а Ӏаткъаш да производства эффективность лакхъяра.

Кердача шера хьалхарча деношка а, дена производственни коллективаша массала а санна чӀоагӀа йоахо еш дола гӀулакх да биӣдал, материалаш, доагор, электроэнерги кхоара тӀехьа къовсам а лаоттабеш, производства эффективность лакхъелга. Цу лоархӀамеча гӀулакха тӀехьа дика хӀамаш карагӀ а дийнад.

1981 шера республикерча промышленни предприятей коллективаша цул хьалхарча шера йоальчул 6,3 эзар тонн кӀезигагӀа йоалый Ӏаьржача металлий прокат, 2,1 эзар тонн цемент, 2,1 эзар кубически метр хьун материалаш, 40,6 эзар тонн условни доагор, 311 эзар гигакалори йовхала энерги, 60,3 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 2,4 эзар тонн дизельни доагор.

Дика доал а деш, доагора-энергетически ресурсаш кхоеш хиларца кхычарна хьожам телаш я «Грознефть», «Севкавнефтегазпереработка» производственни объединеней, «Красный молот», «Электроприбор» заводий, кхыча предприятей коллективаш.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта лелац кхом бара гӀулакх. Цхьайолча предприятеша хӀанз а тӀехьа йоагӀачул дикка дукхагӀа йоаю доагора - энергетически материальни ресурсаш.

Доагор, йовхал, электроэнерги, продукци арахецача дӀайохийта материалаш йовяра удельни нормаш кӀезигъяра деш хӀама дац.

Лурчох хиннача нормашца ийсдича ацетонови заводе 306 тонн дукхагӀа доадаьд доагор, 1981 шера «Терек» яхача объединене — 208 тонн, электромеханически заводе 126 эзар киловатт-сахьат электроэнерги дукхагӀа йоаьй, «Трансмаш» заводе — 154 эзар киловатт-сахьат.

Уж санна дола масалаш кхы дукха доаладе йиш я. Цо къаьгга хьахьокх материальни доагора - энергетически ресурсаш кхоара бе боаггӀача тайпара болх ца беш хилар. ХӀара предприяте йолаш я материалаш, доагор кходара йола торонаш. Йоккхий затраташ а ца еш, царех кхетамца пайда эца йиш я кхом баран хьурмат дараи лоаттабу тӀахьошам дика ӏӀаштӀехьбаккхарца.

Специалисташа яхачох, технически даькъе Ӏалашо ярва е кхы тӀа а капитальни вложенеш дӀаахийтарца юкъаеина йоаца ӀӀамига мероприятеи чакхъяхарах а халкъа боахаме кходе йиш и деррига кходеча доагорахи энергехи итт процент.

Производства интенсификаци яра кӀезигагӀа лоархӀам болаш дац къахьегамa затраташ кхоелга а. Хоаш ма хиллара, арахецача продукцега дӀадочох дикка дакьа дӀадоац къахьегама затраташа. ДӀабохийта къахьегам цхьа процент кӀезигбича а халкъа боахама хулаш бола пайда боккха ба.

Республикерча производственни коллективаша чакхйоахаш я йоаш йола балха ха кӀезигъяра, къахьегама овсарле лакхъяра тӀаерзаьа мероприятеш.

Республика ерригa промышленность хьанийцача 1981 шера йоаьа балха ха 1980 шера йоальчул 30 эзар сагадие 20 процент кӀезигагӀа хилар. Из де ӏӀаштӀехьдаьлар къахьегама дисциплина чӀоагӀъярах, машиниех оборудованех тӀа-тӀа дикагӀа пайда ийбарах, сменаш хувцалуча хана йоаеш йола хан прогулаши кӀезигъярах.

Балха хенах дикагӀа пайда ийбара долча дешай дукхагӀа йоахо е болабеннаб, массе йолча подразделеней кулгалхой, специалисташ, общественни организацеш. Укх тӀехьарча хана зехьа йоаеш хинна балха ха дикка кӀезигъеннай «Трансмаш», «Красный молот» заводашка, «Терек» яхача производственни мебельно - хьун хӀамаш еча объединене, Назрановски мельзаводе, дукхача кхыча предприятешка.

Цхьабакъда, дукхача производственни объединенешка, предприятешка геттара ясала пайда ийбу къахьегам дикагӀа ӏӀаштӀехьбаккхара, болхлой кадраш чӀоагӀъяра. Йоаеш йола балха ха кӀезигъяра йолча торонех, хӀаьта уж шортта йолаш а я.

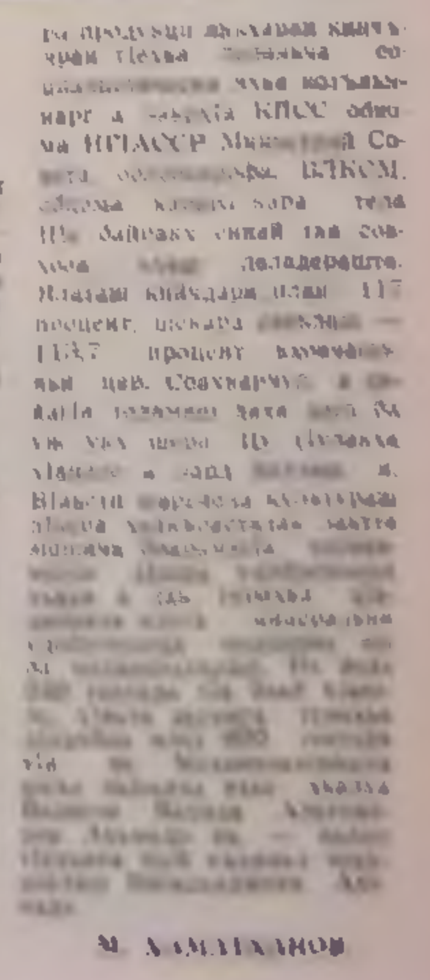
Ерригa республика хьанийцачача зехьа йоаеш хинна балха ха дикка кӀезигъеннай, цхьабакъда, хӀара болхлочоа юкъера лаьрхӀача из лакхъеннай Назрановски трикотажни фабрике 13,8 сага-ди, Сунженски мехлесхозe — 14,7, Грозненски кога гӀирс беча фабрике — 9,1 сага-ди.

Дукха балха ха йоаю прогулаш ярах, тӀехьабусош нах балха хьахарах е ханал хьалха балхара цӀаахарах. Даьча лоархӀамаша хьахьекхад 1981 шера прогулаш ярах промышленни предприятешa 34 эзар сага-ди доадаьлга, из бахьан долаш Даьхенна дӀа ца луш йисай 2,7 миллион сома маьха продукци. Хоаш ма хиллара, зехьа йоаль балха ха юхаметтаувттаю йоагӀача ханал дукхагӀа болхлошка къахьегийташ, салоӀача е цӀейша долча деношка царга болх байташ.

Къаьстта дукха моттигаш ийсду йоагӀача ханал дукхагӀа болхлошка болх байташ мехкдаьтта чакхдоахача, машинаш ечеи металлообработкан промышленноста предприятешка, гӀишлон материалий кхачани промышленноста предприятешна.

Производственни объединеней предприятей балха чӀоагӀа Ӏаткъаш да болхлой каст-каста балхара дӀабувлаши кердабараш хьаувтташи хувцалуш хилар. Республика ерригa промышленность хьанийцача 1981 шера дӀа-хьа бувлаш хувцабенна болхлой кӀезигбеннабале а уж дукха хувцабеннаб «Трансмаш», ацетонови, цементни, «Металлист» яхача заводашка, ремонтно - механически предприяте, кхы цхьайолча коллективашка.

Нохч - ГӀалгӀайчен производственни коллективаша тӀайийцад доккхий социалистически дехкараш. Юбилейни шера — цхьайтталагӀча пятилетка шоллагӀча шера план толаме шоаш кхоачашйергхиларах, дӀахо а производства эффективность балха дикали лакхъергхиларах бӀубенна ба уж. Къахьегам дика ӏӀаштӀехьбаккхара, хьалхашка латта дехкараш дизза кхоачашдара, дисциплина чӀоагӀъяра, хьпнар кхо ца деш, бизлача низаца къахьегара чотагӀа де дерхӀаш да из.

Къулбаседа-Кавказа бройлерни фабрика гӀишлошъеча коллективах цаӀ я ПМК-223. Укх коллективе эггара дикагӀа лоархӀаш я КПСС кандидат волча Касумов Казбека кулгалдеш йола комплексни бригада. Массаза а къахьегама графикал хьалхаволлаш хьайоагӀа цу бригада коллектив.

СУРТА ТӀА: бригадир К. Касумов.

З. БАТЧАЕВА сурт.

НОРМАШ ХАДДАНЗА ТӀЕХКХОАЧАШЪЕШ

«Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода № 5 йолча цехе дика вовзаш ва токарь Гаврис Виктор. Ше укхаза къахьегача дийтта шера Виктора тӀехдика Ӏомаьй балха говзал. Цудухьа лекха да цун тахапара производственни хьокхамаш. ХӀара дийнахьа 130—140 процент цо кхоачашъю шиӣ норма.

Къахьегама дика толамаш дахарах цкъа санна дуккха а «Социалистически яхьа котваьннар» яха ЗнакаШ тийннай Виктора. Сийзенца лелаю цо коммунистически къахьегама ударник яха цӀи а.

СУРТА ТӀА: токарь В. Гаврис.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Мишта кхоачашду дехкараш

ШОАЙ ДЕША ДАЙ

ӀӀаьсти деридолча билхаиги тӀатоӀӀа ийчо еш ба хӀана «Гудермесоний» совхоза нахи лелалдераш, механизаторш. Техника шиӣ хаи нахьи гемамен кийчъяра къаьста уйла дӀайохийт. ХӀинга гуркхем [illegible] 30 трактор, 24 комбайн, дукка [illegible] [illegible]

[illegible]

терске къахьегачар а механизаторий а бахьа хьалаш дика ӏӀаштӀехьдаьха хиларо. Масала, механически мастерской. Цул керттера це хе хийцца тоаи йиш и трактора совгӀа комбайнаш а. [illegible] Калорифераш [illegible] [illegible]

процент тӀехкхоачаш [illegible] ХӀаьта станока доал ду [illegible] Федора совхоза керттерча инженера Писарханова Аьхмада. [illegible]

[illegible]

чашду цу наха. Хьалер тешаме а ду. Юрт боахама техника тоаеш кхачарна мехта [illegible] [illegible] хьажа. Масала, цхьаьккха цаи фа [illegible] «Госкомсельхозтехника». Уж мастерске [illegible] ХӀаьта [illegible] 60—70 процент [illegible] [illegible] Вохи Аьхмада.

[illegible]

[illegible] мастерске къахьегача дисциплина чӀоагӀьяра а. ХӀаьта [illegible] 150 — 200 сом [illegible]

[illegible]

[illegible] КПСС [illegible] НГӀАССР Министрий Совета [illegible] ВЛКСМ [illegible] 117 процент [illegible] 113,7 процент [illegible]

[illegible]

М. АХМАТХАНОВ

ЛОАМАН ТЕМА — А. С. ПУШКИНА ЭСТЕТИКЕ

А. С. Пушкина теркама юкъмоттиге лаьттай сийлахь-доккхача эрсий халкъо Iоаль духовни ганзаш, цуй тахане Россе нхыча халкъий меттел, дунен халкъий а дIаяхача турпалча ханара вехаш, культура, быт, традицеш а обычеш а.

Саг, общество, Iалам — уж хIамаш да цо къаьстта уйла тIайохийташ хиннараш. Царех хIарадар шийн эстетике, Пушкина шоайла вIашн диалектически бувзам болаш лаьрхIад. детIаухача хана теркалдаьд. Художественни кепара Iомадеш долчо цу вай дийцача хIамашца юкъарчал доацаш дувзадённа дола Пушкина эстетика дукха денаш хьаьекхад кавказски тематика произведенешка а. Ма дарра дувца хьожаргда вай уж.

Вайна хетачох, «Кавказски есар» яхача А. С. Пушкина поэма тIа эрсий литературе эггара хьалха тIех хьаькъале оттаьй сага вахарен кхоллаьмен маIанах йола философски проблема. Из дIаваьнначул тIехьагIа эрсий а цул тIехьагIа советски а литературе юкъмоттигерчарех ца] а хинна дIаэттай из проблема. Из проблема йоашхаш хилар гу вайна «Евгений Онегин» яхача романа тIа а цун нхыча произведенеш тIа а. ТIехьагIа М. Лермонтова, Ф. Достоевске, Л. Толстой садуаш, халача, вIашн тарарча наькъашка гIолла лийхад сага вахара маIан, из малагIча гIуланха кхеллав яхача хаттара дола жоп. XIX-ча бIаьшерерча эрсий литература уж гуманистически традицеш М. Горьке, В. Маяковске, М. Шолохова теркама юкъамоттиге латт.

Пушкински юбилей йолча деношка дош ништа оттадара бахьан дий? Да, хIапад а дувцаргда: цкъа-дале, поэма чулоацам сага вахара маIанах, паргIатон категоре социально-эстетически чулоацамах (цу хьакъехьара къамаьл лохехьа хургда), поэта еча уйлах латтандаь, шоллагIа-дале, шийн хьанарча цу массаена а дагадоаллача хаттара доллуча тайпара жоп далар дукха дагалаьцадар ше есара сурт-сибат яхаш Пушкина ше тешал дендаь. Есара сурт-сибат дагалацарах дувцаш Пушкина В. П. Горчакогга яздаьд: «...цунца дIахьокха безам хиннабар са XIX-ча бIаьшерея кагирхой белгалагIа йола оагIош а хинна дIаэтта (белгалдаьккхар со ва. — А. Т.) вахари цун чами бе-башха ца хетилга, из ханал хьалха къаденна дог».

Есара хьалхагIа хиннача вахара белгалонаш кIезиг-дукха хьахьекхай. ХIаьта а вайна хов дунеш дог ийнкха на волга. Цунна байзаб «нах а дуне а», доттагIий дегашкара тийша болх корабаьб, безама уйлашнара — дош доаца гIа». Вахара къона низаш зехьа доадаьд, къонала, дагалаьттача безамах, тешамеча доттагIалах йолча башха-дикача уйлай шийлачел хIама бе-башха ца хетачел великосветски обществе кхоачаш хила кхел хинкаяц. Доаседеннача дег чу диса хIама дац цхьа бIайха безам мара: цу обществера ведда дIагIолга, паргIато лохилга, хIаьта цу духьа «вахан из тIаьнарча мехка безамеча паргIатон Iиндаргlа лаха датахьа». Уйхаза Пушкина паргIатонах «безаме Iиндаргlа» алар цкъа бахьан доапаш дац Белгала, я а ни ведда ваха аьнна паргIато бокъонца йола паргIато, цун безаме Iиндаргlа мара. Цул тIехьагIа дукха ха яаллехьа паргIатон цу Iиндаргlо а дIакхосс зIамига сег, тIаккха великосветски обществе «есаралах» ваьнна хинна из ишта кхел оттарах лоамарой — «Iалама бераш» долча есаралла нийсвеннав. ПаргIато е цун сакъердаме Iиндаргlа дIадаьнначул тIехьагIа цхьаккха маIан доацаш дов цунна вахар.

Цу тайппара, Пушкина шийн турпал вахьа а пизьо кхехнаш латтача аь цу, событеш эггара листагIа йолча чукхосс. «ТIемаца нхийнача шийн бахархошца цхьоп Кавказа сийлахь-доккха сурт-сибат эггара хьалха хьоттадаьд эрсий поэзе — эггара хьалха Пушкина поэма тIера мара йIлаяц эрсий обществана Россена гаьнна хьалхагIа дена гергага гIолла йовзаш хинна Кавказ. «Ишта лаьдаьд В. Г. Белинске «Кавказски есарах» Цу тайппара, эггара хьалха Пушкина шийн поэмаца дIаьлькхай довзийта долчен кхетадеш довцачён лоаман наьха вахара тIера пордув.

Цу романтически поэмо лаьрхIар естественни вахар гойтилга да. Поэма тIара лоамарой — уж «Iалама береш» да. Цар шоай хьошташ да, вахарах, декхарах хетар шоай да, европейски дар санна а доацаш сийлен кодекс шоай да. Цу вахара духьала отталу «Кавказски есара» — цивилизованни обществана викала вахар. Миштад хIаьта лоамарой вахар?

Даим латтача къовсамах хьалдиэза да из вахар, гIа мел баьккхача метте сага тIехьа лелаш Iоажала кхерам ба. Цо тешал ду «довнаш, вера кхерам тIалатташ хилара», «аьхача безамца сапаргIатдахара», «цига юхатохалургдоаца гIаьр да», «хIилла йола уделаш Iехабу», «къахетам боацаш цар деттача торрий таташ» хоз, «моастагIчеа меттахьа кхет нийса теха Iадсаьхк». Укхаза я йохаьнча юртех хинна йокъ а есаралла боалабаьча Iаьржа бIарг-цIацкъам долча мехкарий бочал а».

Лоамарой вахарера уж дуккха хIамаш поэто дег чухь къоастадеш да. Мел боккха бале а, кхерамах ца къахкар, са дехка майра хилар, гера геттара дика леладе хар лоамарочун сурт-сибатацара белгалагIа дола эстетически гIулакхаш.

Есаралла воалаваьр беэам буаш хиннаб лоамарочун «тIема а вешта а дувхадеча баракъий хозалах». Миччахьа из вале а, ше массаза а хиннар вар из: шийн хиннача тайпара эшавергвоацачун, гараоттаргвоацачун кура сибат. «цун рузкъа — кадай говр», «тешаме, сабаре новкъост», «низ болаш цо тоха шод». кхесса хIама санна ловзаю аркан», «ноачбенна цун ды». «цунна хьалкхашка ушал, хьу. кIотарган, шув, аьлеш нийсделча а ца къахкаш». «КIаьдвенна арахьара тIавенар» гIадбаха хьоашал деш тIаэц лоамарочун цIагIа.

Вайна ма гарра, поэто бебеча, хозача басарашца, хьагойт вахарах, кхерамах, майралах диэза дола лоамарочун дунe. Лоамарочун тIема вахар меттел, маьрша, къахьегама вахар хьахьокхаш а моттиг я поэма тIа. Цхьабакъда, лоамарочун из «естественни» вахар моллагIчунга дIадохьалуш дац Цунна деIаца а уйлаца а киз бола нах эш.

Черкешенка трагически яла, цу хьокъехьа аьлча, хила ма доаггIара дола хIама да аьнна хеталу вайна. Пушкин ше морг кхы дац яхаш дуц лоамарой вахар. ВIашдухьалений диалектике гойт цо из. Лоамарой вахара этнографически нийса сурташ а уттадеш, до эрсий литература тIа эггара хьалха хьахьокх обществе кхалсага йоаца бонъо, лоамарой вахара хьисапо ше хьанкхеллача цхьадолча гIулакхий къизал.

«Iалама берий» есара мишта хет из вахар. Хьалхарча нхьига чIоагIа хола хеташ ду цо «цар ди, Iаьдалаш, кхетам балар», «цунна дий эад чоалхане доаца цар вахар, хьаш-да тIазцар, кадайл, байга ловза ког, тIоара ина». БIарчча сахьаташ доахаш хьийкав из цхьаза кадай черкес шаьрча ара, довкъашка гIолла, тIатуллаш дерзагIа льнна шийн а йолаш, тIехкуллаш Iаьржа ферта а йолаш, хьалххогIе а тIема нийчлуш мишта лелар. Цхьабакъда, тIех-тIехьагIа, ха дIа ме йода, цу кхехьаш латтача вахарера гIулакхаш бе-башха ца хетача воал есаралла воалаваьр, кхы цун дог айдеш дац уж. «КIоарга тоIадаь доахкадаьл цо шийн дагардараш, хIаьта цун лакхача хьалха тIа хушадейна цхьанкха хIама хулаш хинноадац, шек цо воалаш цо гойтача денало бирса черкесаш цецбьхха хиннабале а». Вахарах Iалха чамбоалийташ хиннабац цун кхыметтел тоам болча черкесий йоIий шийцарча безамо а.

Къамий кортамукъале бахьан долаш лоамарошо лоаттабеча деналеча къовсамах доккхал а деш шойха санна гу Пушкина дIахора цар кхелаш Кавказ Россех дIакхетарах тийша хургйолга. ЗIамига сег есаралара маьрша дIа а водаш чакхйоал поэма.

Поэма тIа лоархIаме моттиг дIалоац Iаламо а. Iалам боккъал башхача хIамах йола автора эстетически уйлаш хьахьокхача хьисапагIа хьауутташ да, Мах баь паргвоацаш эза лоархI Пушкино Iалама хознеш. Iалам диалектически лелам болаш, «кхехкаш латтача чамашта» юкъе гойт поэта.

Лоамарой, бIарччача Iплама сурт-сибаташа чулоац «нурача вахарах, къовсамах, сийленах, эздийча гIулакхех диэза дола вахар. Поэта ха лоар лоамарой Iаьдалий, традицей, гонахьарча Iалама эстетически чулоацам ба. Цу даькъе къаьстта теркам тIаоаш я чакхъяланза йиса «Тазит» яха поэма. Цу тIа белгалдоаккх, кхелхо саг массе оагIорахьара терко еш, цхьаккха хIама шоай хьалхагIа дена хьадоагIача Iаьдалцара лоарзагIа ца далийта гIерташ, чIоагIа цу деша шиш беш дIаполлара массава а цхьатарра оарцагIваьнна хилар.

Кавказски произведенешца поэта хьабелл Iаламцарча сага гIулакхий эстетически чулоацам. Бе-беча хьале долча Iаламо сага чуйоссаеш йола уйлаш а я бе-бе: гIадвахар, дог гIоздалар, гIайгIа яйтар. Грузе довкъашта тIаенача бовдопо, Арагве тато лирически турпала кIезиг-дукха гIайгIа дег чу йоссаю, сапаргIатдоаккхаш уйланга вуг из. («Грузе довкъаш тIа боад йижай...»).

Белгала бакъда, кавказски лоамин сурт-сибаташ эстетически дуккхача тайпара да. Лоамаш, поэта дувцачох, шоашца хозал хинна ца Iеш, турпалал а Iалама эггара лакхагIа йола сийле а йолаш да.

Кавказски произведенешка поэта хьахьекхача материальнии духовнии рузкъаех хьахул шийн керттера доакъош вахара сурт-сибат, дуне дозар, лоамарой Iаьдалаш традицеши, царна гонахьара Iасистема. Цу дерригача доакъошка керттерча даькъе хьабелл холача, турпалеча, сийлахьча гIулакхий эстетически чулоацам.

А. С. Пушкина эстетика лоархIам цIаккха а ца хиннача тайпара лоархIаме ба тахан, поэто шийн эстетике бокккача лоархIамца хьахьекха Iалам лорадара декхараш ерригача адамлеппа хьалхашна эттача хана. Пушкина къаьстта чIоагIа хестабаь машар, халкъий паргIатон кортамукъален бахьан долаш лоаттабу къовсам хIинзарча дерригача адамашта эггара сагота гIен лоархIамегIен дола декхар а хинна дIаэттача хана.

А. ТАНКИЕВ,
филологически Iилмай кандидат.

Методически конференци

Укх деноашка вийне Ленински райкомо пропагандистий гонахь лаьхьара хетаь методически конференци чакхъяьккхар. «Политдешара дийдине формаш методаши пропагандистий балха юкъехь» яха доклад йир Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета Iилман коммунизма кафедра доцента И. О. Кацена.

Цул тIехьагIа шоай балха тIа ... [illegible] ... «[illegible]» заводерча Н. Ф. Канатнина — «Практически задани лулга политдешара лоархIаме метод хиларах», «Грознефтегеофизика» треста партнома секретара Ю. П. Корнаухова — «Марксистско-ленински дешара партийни культиндара практиках», Нохч-ГIалгIай культпросветучилищера Т. Г. Богатырева — «ЛадувгIарина реферативни [illegible] социологей дешара хьинарагIа йолча формех цаI хиларах», Грозненски шахтий производственни объединенера Т. Н. Компанцева — «Политдешара ладувгIарий общественни хьинар кIдара ча влиянех», «Красный молот» заводерча Е. И. Зинченкое — «Занятешна проблемни ситуацеех пайдо ийцара опытах».

КПСС XXVI съезда решенеши политдешар дIахоттадарах лаьца КПСС ЦК 1981 шера баьча решамехь хьисапа марксистско-ленински образованни планаш тIехьъяйккхар ишта а доккхагIа лагIа тIа даккхара гIор лаьь рекомендацеш тIаийцар.

С. ШАБИЕВ.

ЖУРНАЛА АРГIАНАРА НОМЕР

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганди агитацеи отдела «Агитатора блокнот» [illegible] номер [illegible] «[illegible]» [illegible]

«[illegible]» рубрика [illegible] Советски Союза [illegible] тIема [illegible] Г. А. Алдиева [illegible]

«Грознефть» объединени парткома секретаря заместитела А. Чианова [illegible]

[illegible] И. Жарова [illegible] Цун [illegible]

Номер тIа и В. Романова «[illegible] агитатора [illegible]», И. Федонова «[illegible]», И. Гайсумова «[illegible]» яха корреспонденцеш.

Агитатораша, политинформаторашта лаьрхIа вена чакхий И. Капиша «КПСС аграрни политика» яха статья.

Дунен халкъашта юкъера [illegible] «[illegible]» яха [illegible] И. Б. [illegible]

«Красный молот» яхача завода № 5 йолча цехе тIехдика къахьегарца белгалваьннав электросварщик Коваленко Владимир. Цо массаза а 15—20 процент тIехкхоачашъю шийн сменай норма, хIаьта хьадаь хIама дикал лакха йолаш хулийт.

СУРТА ТIА: В. Коваленко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

КЪОНАБАРИЙ ДЕНАЛГА, ГОВЗАЛГА ХЬОЖАШ

ХIапэ республикерча комсомольски организацешна чакхйоаккхаш я общественно-политически аттестаци. Ерригсоюзни Ленински зачета девиз я «КПСС XXVI съезда решенеш — вахаре!» яхаш. Нохч-ГIалгIайчене эггара йоккхагIчарех цаI я швейно-производственни объединене комсомольски организаци — 500 гаргга саг чувоагIа цунна. Комсомольцашта карагIдаьнначох, де дезачох дувц укх деношка объединене.

Къахьегаме доахача толамех, общественни вахаре ловцача даькъах дувца долаш да швейни производственни объединене болх беш дола къона ноахал. Шийн белггалара моттиг дIалоац цо укхаза.

Объединене вIашагIъеллай 6 комсомольско-кагирхой коллектив. Царех пхеннe ханал хьалха кхоачашйир 11 пятилетка хьалхарча шера планаши декхараши. «XI пятилеткана — къоначар хьинари къахьегами, знанеш, инициатива, кхоллам» яхача девизагIа шерра социалистически яхь а йоаржаь, къахьегаш хиннача коллективашта хьалха латташ хьайоагIа шоллагIча цеха ВЛКСМ XVII съезда цIерагIа йола комсомольско-кагирхой коллектив. Болх вIаштIехьбаккха а къахьегама хьинар яйде а хоаш ба цунна кулгалдеш йола Кондратенко Валентина Николаевна, комсорг Гулаева Азаман. Цеха коллективо пятилетка хьалхарча шера ладанеш ханал хьалха — 1 декабре кхоачашъяьй. Планал тIех 12 эзар сом мах бола 6 эзар единица арахийцай. Из толам боаккхача белгал а баьнна къахьегаш хилар Ахмедова Роза — цеховой комитета член, кагирхой хьехамча, Остапук Тамара — участка профорг, дуккха кхыбараш.

Ишта хьинаре къахьегаш хьайоагIа № 5 йолча цехо комсомольско-кагирхой коллектив а. Цунна кулгалдеш я Силирова Валентина Ивановна, комсорг — Итаева Айшет. Сменни задани массаза а тIехкхоачашъеш ба комсомольцаш. Асхабова Раиса. Хамурзаева Зулай, кхыбараш.

Комсомола комитето партийни а профсоюзни а организацешца цхьана дукха теркам тIалоаттабу кагирхой балха говзал лакхъяра, смежни профессеш караерзаяра, рационализаторски предложенеш балха юкъехуллара, бийдал, материальни ресурсаш кхом а беш, дIахийтара. Укхаза болх беча кагирхоех хIара кхоалагIа шир смежни професеш йолаш ва. Объединене болх беш бола дукха мехкарий, кагий нах техникумашка, вузашка, профессионально-техническе училищашка дешаш бага. Производстве а общественни вахаре а хьинаре дакъа лоацараш предприяте деша хьийсабу. Ишта йигача промышленносте Московски технологически институте деша чакхаьбаьккхар [illegible] Седнечнио Татьяна, кхыбараш. Уж шайна а дукха ха [illegible] ца а баьнна цIабаьхаьб.

[illegible] беш ба объединене къона рационализатораш. ДукхагIа 1981 шера цар 23 рационализаторски дIакхайд, уж юкъейоаллара баьнна пайда 37 эзар сомаш ба. Царех цхьанне [illegible] экспериментальни цеха конструктор-моделера [illegible] Татьяна юкъейоаллаьча [illegible] эзар сом пайда [illegible]

«[illegible]» [illegible] фондаз [illegible]

цашех кагирхошен. Соахка шин субботник чакхдаьккхад: цаI кагирхой денна хетадаь, шоллагIдар — Ленински комсомол хьаьча ден сийна. Цу шин дийнахьа даьккха ахча — 5 эзар сом Машара фонде дIачуденнад.

ВЛКСМ XIX съезда, СССР 60 шу, НГIАССР 60 шу нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шу дузача юбилейшта накъаболхаш комсомольцаша, кагирхоша доккхий денхараш тIаийцад. Объединене болх беча 33 комсомольцо лерхI съезд хьаеллалехьа 1 шерен 8 беттен планаш кхоачашъе.

Кхуош боагIачарна коммунистически кхетам лулга комсомольски организаце керттерча декхарех цаI да. «Коммунизмана Iомалулга — марксизма-ленинизма теори хадданза Iомаелга» яхаш девиз а йолаш, кагирхошта юкъе идейно-политически болх беш я комсомола комитет. 200 саг деша ваIа комсомольски политпросвещение системе. Дешаш ба къона коммунисташ а. Царна лаьрхIа партком вIашагIъеллай къоначa коммунистий школа. Цунна кулгалдеш ва балха а вахара а йоккха опыт йола КПСС член Н. С. Перекрестенко.

КПСС XXVI съезда решенеш, парте чура а арахьара а политика дIайовзийташ ба идеологически бIухой — агитатораш, политинформатораш, лектораш, пропагандисташ. Цар хIара цехе чакхбоах политико-кхетам болх. Политически дешаех дикагIа кхеташ болча комсомольцаша, къоначa болхлоша лекцеш еш, беседаш ю, рефераташ кийчъю. Чулоацам кIоарга болаш, чаха безамо ладувгIаш хул, масала, агитатора Дошунаева Аминатъ, кхычар ю беседаш.

Дукха а комсомольцаш, кагирхой ба марксизма-ленинизма классиккий, партеи правительстваи, комсомола документаш шоаш Iомадеш. Даймохк бовза, цун хам бе, патриоташи интернационалисташ хила Iомаду новкъосто Л. И. Брежнева произведенеш: «Жамига латта», «Целина», «Юхадийнадалар», «Дагалувцараш» яхача киникаш. Уж дешаш а Iомадеш а ба объединене болх беш бола кагирхой.

Ленински зачет лоуча хана объединене комсомольцашна дуаш КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра шоай юкъеюхьача даькъах, [illegible] продукце [illegible] лакхъяра шоаш дечох. Укхаза хьож профессиональни говзал, [illegible] знанеш [illegible]. Дуаш кагирхой [illegible] къахьегама тIера, комсомоло бeча пропагандистски балхах, [illegible] гIулакхех, [illegible] коммунизм хьаштъяра хIарачo де делар.

Владимир Ильич Ленина [illegible] кхоачашдеш шоай къийча [illegible] комсомольцаша, кагирхоша Коммунистически партена. Даймехка дуккха а ю.

М. ЦИЦКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Социализма мехкашка

«Хаирхана» кIай гаьзарий

Уж тамашийна дитткъа тха дола кIай гаьзарий лелаю «Хаирхан» яхача монгольски юртбоахама объединене 1960 шера денз. цу хана уж укхаза йоалайир — массехк итташ — Советски Союзера. Араташ цецбуалар. хьайбай устагIан дар санна тха да. вIаьда петар, устагIачун тара дулх. Царца хьаит хинна зоотехник Д. Банзрагч племенной болх бе болаелар. Цигара тайп-тайпара бесаш долча гаьзарашца дIатIайисачар фу вIашагIъздича, 80 процент бIийгаш кIай тха долаш хилар.

ХIана ерригa 15 эзар кIай газа я. Цар продуктивность чIоагIа дика я. ХIара газо лу 1—1,2 килограмм диттъа тха, божо — 1—1,8 килограмм. Цул совгIа, йоккхача газо 600 граммага кхаччалца петар лу. Цу хьайбай тха, устагIчунга хьежача, хоза къегаш хул. КIайча гаьзарий цIекаш беих санна дIайолх. 1976 шера дунен халкъашта юкъерча беиха аукционе монгольски кIайча газа петар дото медалаца белгалдаьккхар.

ХIана йолча хана племенной Iул дебийтарен токлаяан Iилма-тохкама болх беш бa СХО. ХьалхагIа кIайча гаьзарий бIийгаш дукха йоаира. Шийла йоацача климатага Iема хьайбаш Монголи бирса погодно-климатически хьалаш ловш дацар. БIийгаш йоара чо тIа бовцаш, цу духьа дунхагIа йолча хана йоара. Шийлача Iай а дIаяхача аькхий а кулг вIашка ца дуллаш къахьийгар вгтузиасташа, хьахиннар дар керда фу даккхар.

ХIана кооперативе хьайьй бIийгашта лаьрхIа централизованни базаш, яйна ха эттача цига дIаюс гаьзарий. Базашка да хий, гаьзарий чуледае йайха моттигаш. Ткъо ди а даьния бIийгаш чIоагIъелча, Iулаш доажадеча моттигашка дIалоахк.

СХО зоотехникаша гIулакх леладу Ставропольски жан гаьзарийн леладара институтаца, цхьана Iилман тохкамаш ду.

ИВАНОВА Елена,
(АПН).

Дунен халкъашта юкъера заметкаш

ТIема наькъа тIа

«Японцашей американцашей тIема даькъе цхьана гIулакхаш леладар чIоагIдара новкъа баьккха гIа» — ишта комментари йир Киодо Цусин яхача агентства корреспондента «кхерамален договора» хьакъехьарча японо-американски комиссе 18-ча заседанех хьахиноапашта.

Японски йоккха пресса эмоциональнегIа я. «ХIанзарча заседане, — яздора редакционни статья тIа «Асахи» яхача газето, — японски оагIорахьара тоха йоагIача тайпара юхатехнацар советски тIема кхерам лаккхлуш а латт Гаьнарча Малхбоалера кхерамале чIоагIъяра хьалаш чоалхане хулаш а латт яхаш хиннача американцаий выводаш. Цул совгIа, тIема кийчо елга сихдар дIацехаш хиннача ВIашагIкхийттача Штаташта японций оагIорахьа денна жоп цу лостамагIа гIулакхаш леладеш хургда шоаш аьннадар».

ХIанзара японо-американски вIашагIкхетар Япони правительства 1982 шера 1 апреле дIадолалуча финансови шера тIема расходаш 7.75 процент лакхйойла аьнна решени тIаийцачул тIехьагIа чакхдаьлар. Из решени, тIема кийчо елга сихдара даькъе шийгара «дIадехараш кхоачашде гIерта Япони раьза хилар а санна, чIоагIа гIадбаха тIаийцар американски оагIоно. Адмирала Р. Лонга, Тайжача океана районерча США герзашцарча низии командующе премьер-министр волча Д. Судзукеца шийн къамаьл долаш белгалдаьккхар, заседане результаташта ше «чIоагIа раьза хилар».

Японо-американски консультативни комисси хьаььар укхо шу совгIа хьалха, хIаьта цун хIара заседани Пентагона агрессивни стратегех дIаккхетарга бодача новкъа Япони баьккха аргIанара гIа хулаш хьа а йоагIа. Масала, комиссе цул хьалхагIарча заседане тIаийцар тIема низ совбаккхара доькъе Вашингтоно хадданза ТокиогарадIа дехарий кIийле йола шин мехко тIема даькъе цхьана леладеча гIулакхий «керттера принципаш».

Цу гIулакха дагалаьца хIама дар хIанзарча совещанега юкъайта цун ден повестъана юкъе тIема технологеш хуьцар оалаш долча дешаца юкъайеннa йола проблемаш хьажар. Ала дезаш да, мехкa политически гIозирашта юкъе а кепайоазон тIа а яьржача японо-американски «кхерамален договора» системерча Япони лоархIамах йолча дIабовзийта герза экспорта дешацаца дикна моттиг лоацаш хилар.

Японски тIема-промышленни компанеш ьхогга а дола дунен герзий рынкага яхача гIерташ я, амма цу наькъа тIара царна йола дуьхьале я 1967 шерна а японски правительства тIаийца «Мине принципа» яхы я чIоагIъяь «Сато яхо принцип». Царга хьежикa Япони декхар тIаийцад герза экспорт ца е а тIема оборудовани ца йохка а.

ГIулакх меттахьа хьайра дахача шера лаьхий, пентагоновски специй теркам лазерни герза йола геттара нийса аппаратура кийчьяра а, хIаьта ишта кердача ракеташта юкъеяхьа ниш йола миниатюрни интегральни схемаш хьаяра а даьнъерча японски опыто тIаэзача.

ХIаьтте а США. Японе тIема ведомствай кулгалхой переговораш йолаш Вашингтоно тIагIертта дIадийхар ВIашагIкхийттача Штаташта «тIема технологи» лулга. «Бокъонца деша духтIаьнначул» тIехьагIа, японски газеташа хоам баьча тайпара, Токио решени йир герзашта экспорт ма йойла аьнна баь лоацам США боагIаш ца хилийта а Пентагонега эггара кердагIйола тIема технологи йохка а аьнна. Цу тайпара йола решени «юридически нийса хилар» бакъдеш дола хIамаш а корадир.

Официальни точиона «дагаехар» японо-американски административни соглашенo (Японе територе тIарча США бIух йолча статуса) 12 статья. Кхеташ латтар, тIема технологи японски территоре тIа латтача американски бIун мукъагIа дIалуш я яхача дешах.

Бокъонца японо-американски консультативни комиссе тIехьара заседани йолаялехьа хьалхха дар «Нихон кэйдзай» яхача газето японски концернаш йолеенций ВIашагIкхийттача Штаташта эггара кердагIа йола технологи тIема техникен лоаттае аьнна хIам бича. Газето яхачох, цхьана гIулакхаш леладелга къаьстта шера дIадоладеннад «В-1» яха керда стратегически бомбардировщик яхьара генеральни подрядчик йолча «Рокуэлл интернэшнл корпорейшн» яхача американски авиационни компанеси «Мицубиси дзюкогио», «Хитачи сэйсакусно» яхача японски концернашти юкъе. «Нихон кэйдзай» сведенеех, даха шу чакхдоалаш «Хьюзэйркурафт» яхача американски компане зай переговораш хиннай «Токио сибаура денки» яхача компане кулгалхошца Цу японски компане ....[illegible] чай сигала гIолла лоха лелача хIамашта етта зенитни ракеташта разработка елга цхьана доладарах йола предложени.

Газето дагадохийтар, Токио вена хиннача доккхача гIулакха тIарча США оборона министерства [illegible] М. Лоренцо дукхьал дIадийха хилар. Япони ВIашагIкхийттача Штаташца цхьана эггара кердагIа долча герзаш тIема техникаш разработка е йолаш. США дIадехаш дола уж хIамаш кхоачашдо [illegible]

Японцашей американцашей тIема дешай даькъе цхьана гIулакхаш леладар Гаьнарча Малхбоален регион чулаьца ца Iеш, кхыметтел дунен кхыча районашка а кхача тарлуш хилар хьагойташ дола хIама да вIашагIкхетаре бaь. Гаьнарча Малхбоале «чрезвычайни хьал» эттa моттиг хуле цхьана лелалдергдолча гIулакхий плана конкретизаци ярах бола барт.

Цул совгIа, Токиона Вашингтонa юкъера тIема бувзамаш чIоагIдаларах Японена тIемашта юкъе дакъа лацар декхаш йола 9-гIа статья юкъе хург йоацаш конституци хувцара пайда эза доргда мехка консервативни низаш. УНО начальника С. Ито гуччаьа заявлени йир, «чрезвычайни хьал» эттача хана цхьана де дезаш долча гIулакхий плана йоазера болх чакхбаьлча, хувцарeда Японена шин эккар тIаза а тIом бе а бокъо дуц доаца хIана долаш доаа заной аьнна.

Японо-американски тIема контакташ чIоагIъялара, официальни Токио герзаи тIема технологеш экспорт е гIерташ хилара, японски машара конституци самурайски хьаштаншта [illegible] нара хувцаш антидемократически [illegible] — [illegible] дешашта [illegible], тIема [illegible] тIа йоаккх [illegible] чуозийт [illegible] США агрессивни стратеге.

[illegible] ПОЗИН,
(АПН).

ФРГ. [illegible] [illegible] малхбузегермански металлургий цар доаллийн дуне кхача наха дакъа лоацаш йола манифестаци [illegible] [illegible] Эссене хиннача цу манифестацена дакъа даьла лаьцаш хиннаь шин эзар сов гIа саг.

АДН — ТАСС сурт.

Саг шиш кхела да

НАЬХА УЙЛАШТА ДУХТIАДОВЛА ГIЕРТ ТХО

Къахьегамхошта атеистически а интернациональни а кхетам балара формаши методаши шоай чулоацамга диллача тайп - тайпара оагIош йолаш я. Укхаза яга хьадда цхьа рецепт яц, кьоастадеш долча дешага хьежжа бе беза из болх.

Сага кхетам дур дукхагIча дакъе къахьегама коллектив я. ДIа-са новкъостал а деш, цхьана болх беча наха аттагIа къоастаду бакъдар, харцдар. Идейно - политически, нравственни, эстетически кхетам луча коллективе лаьгIлу дика влияни, атеистически мировоззрени а йолаш къахьегамхой хьалкхебара дола хьалаш хьахул укхаза. Коллективе бе безача кхетама балхах хоадам боллаш дьнхад КПСС XXVI съезде, «Идеологически, политико - кхетама болх дIахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тIа.

Сунженски районе дукхача къамех бола нах бах. Барт тайнача дезале санна цхьана къахьег цар колхозашка, совхозашка, промышленни предприятешка ЦхьайтталагIча пятилетка планаши декхараши кхоачашдара къахьегама коллективашка шерра социалистически яхь яьржай.

Пятилетка хьалхарча шера ритмично болх беш хилар «Промжелдортранс» Карабулакски предприяте коллектив. Цо ханал хьалха кхоачашйир план а социалистически декхараш а. Иштта дика къахьегаш хилар «Путь к коммунизму» яхача колхоза кхаш лелалераш, хьайбаш лелалераш. Цу боахама № 2 йолча шурий-товарни ферма доярка толаме кхоачашйир шура яккхара шера план. ПланагIа лерхIаш хиннача 1000 килограмм гаргга дукхагIа шура яьккхай доярка Х. Костоевас, М. Мерешансайс.

Парте дош наха дIадовзийтараш ба агитатораш, политинформатораш, пропагандисташ, лектораш. Къахьегамхошта кхетам луш, КПСС чура а лрахьара а политика дIадовзийташ бола идеологически бIухой кIезига баи тха Масала, В. Т. Чебоксирова парте райкома лектор а волаш болх бу дукха ха я. Дукен далхъашта юкъерь хьал дувцаш районерча къахьегамхошта хьалхашка наст-каста лакхеш еш цо кIоаргга чулоацам а болаш я атеистически темах лаьца Л. М. Неприна, А. И. Чаниева, А. Хасанова еша лекцеш а.

Районе безача маха атеистически а интернациональни а кхетам бахьра дикка опыт IоаьлI культура учреждене ша Ил болх дикагIа вIаштIехьбаькхачарех я Серноводски Нестеровски культура цIенош коллективаш. Укхаза хаддаьза болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, политико кхетама болх беча дикъа [illegible] 200 гаргга саг ва Укхаза дIа мел доладаьча дикача гIулакха хьалха латт коммунисташ, комсомольцаш, производства специалисташ.

[illegible]

ски районе ба тайп-тайпарча къамех вIашагIехийтта 81 дезал. ДIа-са гаргалонаш лый нохчашеи гIалгIашеи; эрсаша и, нохчаша я, нохчашеи хIирашеи; гIалгIашеи цыганашеи; кхыча къамех болча наха.

Районе саг йоалаеш-йоалаш хилча торжественни хьалаш а долаш регистраци елга традици а хиина дIаэттад. Иштта, безаме накъабоах Советски Эскаре гIулакх де болха кагий нах, дезду улицай цIейш.

Къахьегамхошта атеистически кхетам балара дикагIйола форма я динах тешача хIара сагаца дагара къамаьл делга. Атеистически сайренашка, кинолекторешка, читательски конференцешка ладувгIа ухараш дукхагIча дакъе динах ца тешаш бола нах ба. ХIаьта хIаранеца къаьст къаьста беча балхо хьахойт сага дага дар фуд. Цун дика нешка, уйлашка хьежжа кхетама болх бара дикагIйола формаш хьалаха а вIаштIехьдоал.

ХIаьта цхьаккха дича а шоаш яхачоа тIера бала ца тугараш а кIезига бац районе. Динах тешар а ца тешар а цар шоай гIулакх да. Из бокъо царна еннай вай законаша. Цхьабакъда, дина пропаганда а еш, нах шоашта тIехьабоахилга, къаьстта кхеза бараш, вай Iаьдало дийхка да.

Районерча хIара юрта Совете болх беш я дина культах дола законодательство лорадарга хьожаш йола комиссеи. Дукха болх бу цар динах дола Советски законаш наха дIадовзийтара.

Къаьстта дика болх беш я Нестеровски стансовета комисси. Цун членаш шоай ханнахьа оарцагIбовлар бахьан долаш инисана новкъа баьнна дукха нах ба укхаза. Цар болх хьахьокхаш цхьаьнка а цхьа масал доаладе йиш я. Укх станице яхаш йола Хидриева ПаьтIамат дукха кхийстай ххалнаьха мурдаш вIашагIтоха гIерташ. Дукха болх бир комиссе членаша а кхыча общественни организацеша а из ихетае гIерташ ТIехьара а ссцар дий хьеха аралла безам болаш хиннар.

Опыто хьахьокх, мел дукха мероприятеш чакхйоахе а пайдена доацилга, нагахьа санна из болх лерттIа дIабахьа ховргдолаш, дика вийчъя, принципиальни йола атеистически кадраш ца хилча. Цудуьа парте райкомо чIоагIа тернам тIалоаттабу дина духьала пропаганда ергйола пропагандисташ, лектораш хьахархара, уж кийчбара. Организаторашта - атеисташта а лаьрхIа консультацеш, семинараш, совещанеш ю оала, дикагIа йола опыт шерра дIадовзийт.

Интернациональни атеистически кхетам лулга коммунистически саккетам а болаш саг кхьалкхебара къоастале йиш йоаца цхьа гIулакх да. Цудуьа уж дешаш комплексно леладу оаха. Цу балха лоаттам луш я парте райкоме вIаштIехьелла координационни совет. Къамнашта [illegible] даьгIа, дика дешаш дувцаш йола материал гул а яь [illegible] кабинет хьайийнай [illegible].

Иштта, динах [illegible] дIадовлаш. [illegible] - материалистически кхетам а луш, къамнашта юкъера [illegible] хаддаьза къахьегаш ба тха идеологически [illegible].

Т. ХАШАГУЛЬГОВА, КПСС Сунженски райкома инструктор.

ХАЛКЪА ДАИМ ДАГАЛАТТАРГДА

Кхоана (12 февраля) 60 шу дуз Волочаевкана (Хабаровскана уллувоча Амурски машиниаькъа станцена) юххе кIайгвардейцаш бохабеш хьалакбаьча дийнахьа дена.

Вай Даьхен территоре дукхагIдолча даькъа тIа граждански тIемо яь чоинаш ерзаеш латтача хана Гаьнарча Малхбоале пролетарски революци котълккхара чIоагIа тIом лаьттаб. Укхаза экспедиционни бIу лоаттабеш хиннача Японеца духхьал тIом ца бара лаьрхIа вIашагIъелла хиинай буферни паччахьалкхе — Гаьнарча Малхбоален республика (ДВР).

1921 шера май бетта японцаша новкъостал а деш кIайгвардейцаша Владивостоке переворот яь хиннай, тIаккха ДВР-ах лата а белабеннаб. Уж юхатехаб Хабаровска малхбузехьарча оагIорахьарча Волочаевка яхача станцена юххе. КIайгвардейцаша цига яь хиннай чIоаггIа чIоагIъяь йола плацдарм, цигара юха а чухьелха лерхIаш хиннаб уж. ДВР халкъа - революционни эскара В. К. Блюхер керте латташ хиннача командоване кийч а яь дика чакхъяьккха хиннай Волочаевски наступательни операци. Халкъаармейцаши цIеча партизанаши шовзткъа градус шелал латташ. вIалла ца содаш пулеметаш хьатIеттташ чIоаггIа хала яле а майра духьала эттаб моастагIчоа, 1922 шера 12 феврале Волочаевка хьа а яьккхай. Цул тIехьагIа ши де кхы даьлча мукъаяьккхай Хабаровск. Волочаевкана юхе яьккхача котилоно хьахьекхад Гаьпара Малхбоале баьхан долаш дIахо бу тIом толаме дIаболабенилга.

СУРТА ТIА: Волочаевка хьайоаккхаш баьча тIем тIа лаьттараш (аьрдехьара аьттехьа) А. Л. Акойкин — ЦIеча Байракха ордена Волочаевски ниъилагIча полка отделене командир. К. Г. Морозов — ЦIеча Байракха ордена Волочаевски ниъилагIча полка гIаш лелача разведчиний командир. П. Н. Золотухин — ЦIеча Байракха Троицко-Савски полка вокхагIвола разведчик.

В. ТАРАБАЦУКЕН, А. ТКАЧУКЕН сурт.

ТАСС фотохроника.

БАРТ-ЦХЬОАГIО ЙОЛА БРИГАДА

Грозненски универмага чуйоагIа дикагIйола комсомольско - кагирхой бригадаш хьоайича комсомольски организацие секретаре Л. Татариевас эггара хьалха дIи яьккхар «Берий товараш» яхача тика чурча берий кога гIирс бохкача № 23 йолча секце къахьегаш йолча бригада.

«Ийдархошта лакха культура йолаш гIулакх дергда» яхача девизагIа къахьегаш йолча цу коллективе болх беш я ялх йоI, ялх комсомолка. ЦаI санна хьинар долаш, шоай болх дукха безаш а дика беш а я царех хIараир.

Тоъал ха я коммунистически къахьегама ударник А. С. Исанбаева бригадана кулгалдеш йола. Цхьа бутт дIабахабаи цо ший социалистически декхараши плани гIехкхоачаш ка еш.

МалагIа бахьанаш да цар иштта толамаш дахара?

Эггара хьалха белгалдаккха деза, болх дика бе харал совгIа, дохкархо чуленача сага ше везавалийта довш, цIаьхха а цун юхоа дог оттийташ хила везилга. ХIаьта, майрра цу тайпарча дохкархоех ба ала мегаргда № 23 йолча секце къахьегаш бола З. Джамалдаева, П. Темирова, Ф. Хатуева, кхыбараш. Из дика го йиш я жалобайи предложенейи книжка хьадийллача. ЦаI латкъар доацаш, отдела бригадана баркал оалаш дукхо дIайха дешаш да цу тIа дIаяздаь.

Иштта хьинаре болх беш хьабоагIача мехкарий къахьегам белгал а боаккхаш соахка август бетта, секцешта юкъе яьржача яхье шоллагIа моттиг яккхарах «Берий кога гIирс» яхача отдела елар каьара кара дела «Социалистически къахьегама ударник» яха вымпели ахчан премии.

Толаме чакхъяьккхар комсомольско - кагирхой бригадо дIаяха кхолагIа пятилетка. Ерригача пятилетка план цо кхоачашйир 102,2 процент. ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхара шу а план 100 процент кхоачаш а еш чакхдаьккхар цо.

Социалистически яхь из да хьинарча къахьегама хьисап. Из дика кхета а деш № 23 йолча отдела болхлоша, берий костюмаш бохкача отдели бригадаца яхье а баьнна, дIадоладаьлча цхьайтталагIча пятилетка шоллагIа шу. Яхьо ший дер ют, мехкараша январь бетта план 101,5 процент кхоачаш а еш, планал совгIа бехкар 500 сом мах бола берий кога гIирс.

Дика къахьегаре тарра бригада доакъашхоша дикка лакъа доац универмага общественни вахаре я. Масала, Хатуева Фатима я «Комсомольски прожекторгъ» член, универмаге халкъа тIахьожама группа член, Джамалдаева Зина группа комсорг я. Темирова ПаьтIамата дикка чакхйоах шийна каст-каста телаш йола комсомольски порученеш.

Кагирхой бригадана кулгалдеш йола А. С. Исанбаева хана йоккха еце а, наьха мо балха опыт йолаш я. Цо ший говзал дIаенна ба коллективе къахьегаш бола дукха мехкарий. ХIана а цо ший опыт дIалуш, болх бе Iомаеш я хIаьтта балха ена къона дохкархо Х. Кужаева.

— Тха балха керттера дар а, цхьайтталагIча пятилетка шоллагIча шера онха дIайийцача социалистически декхарий дард а я, — йоах А. С. Исанбаевас. — хIама эца чуяена сага тоам хилча, тхоах дика уйла йолаш дIавахар.

Из иштта да а да, дохкархочоа эцархочоа юкъе бувлам ца хула балхо толам хилац.

Цу тайпара къахьегаш хьайоагIаш йола комсомольско - кагирхой бригада ше дахьчох тоъам беш яц. Цо кхы а лакхде лерхI ший производственни хьоккхамаш.

С. АРЧАКОВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) № 23 йолча отдела заведующи А. Исанбаева, дохкархо П. Темирова, ученица Х. Кужаева тика чу бенача кердача кога гIирсага хьожаш ба.

И. ЕЛИЕВА сурт.

Культурен вахари

ЮХАМЕТТАОТТАДАЬ СУРТАШ

16 эзар совгIа произведенеш я доаьол декхарча искусства Латвийски музея фондашца. Доарххами моттиг дIалоац цу юкъе XV-чеи XVI-чеи бIаьшерашкарча 20 суртаха скульптураха латтача йоккха йоацача экспозице. Эггара къаьнагIа да экспозицена юкъе ювзаш йоацача автора «Поклонение волхвов» «Мадонна с младенцем» яха ши оагIув бола алтарий сурт. Шин шера болх бир из юхаметтаоттадеш цIи хезача латышски реставратора Козоровицкий Адольфа.

Шоаш дийнадларца Козоровицкеца декхарйийа да тайп тайпарча замаш хаккъийи цIи бIаьнне совгIа живописи сурт. Царна юкъе я Айвазовске, Джорданеи, латышски живописца классически произведенеш, къу бабнемелни мастерий балхаш. Масала, вай юнача коллекцена юкъера «Лот с дочерьми» яха сурт юхаметтаоттадеш. Козоровицке вIаштIехьдаьлар хIанааллиа ювзаш ца хиннача мастера цIи ха: бесарий тIоашта вIал цунна карайир немецки художника Вольфганг Кродела монограмма.

Реставратора говзало музея экспозице юкъейтаб нидерландски живописи произведенеш, художникий Ян Массейса, Бартоломеус Спрангера шера сурташ.

ШВАРЦ Людмила. (АПН).

РЕДАКТОР Т. А. ТЕБОЕВ.

Спорта хоамаш

Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен университета спортивни зале массехк дийнахьа дIахьош хилар «Спартак» яхача РСФСР ресовета чуйоагIача дикагIйолча кагирхой волейболни нах командана юкъера яхьаш. Царна юкъе яр Белгорода, Иванова, Куйбышева, Ростова, Тула, Грозне волейболни командаш.

Эггара хьалхарча дийнахьа грозненцаш ловзаш бар тулачашца. Из ловзар чакхдаьлар фусамдай котбоалаш.

Ши тур чакхъяьлча цхьатторра шишша очко а йолаш хьалхе грозненцашкеи, ростовчанашкеи, куйбышевцашкеи яр. Цудухьа саиъердаче дар кхоалагIча туре хьалха яьнача командашта юкъера ловзараш. Волейбол еарий терко къаьстта тIаолаш дар Грознерчеи Ростоверчеи командашта юкъера вIашагIкхетар. Хьалхарча партех, ийшар фусамдай, котбаьлар шоллагIча парте. Вона ловзар а чакхдаьлар цхьа цаI. тIаккха вон команда котйоалош. Укх ловзаре тIехьара тIадам оттабир пхелагIа парте. [illegible]

Ростов — Куйбышев — 3:0, Грозный — Иваново — 1:3, Белгород — Тула — 3:1.

[illegible]

А. БЕК.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

12 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

[illegible]

РАДИО

11 ФЕВРАЛЬ

[illegible]

12 ФЕВРАЛЬ

[illegible]

Хоттам

[illegible]

УНАХЦIЕНОН СЛУЖБА

ШОИ ШУН ТЕЛЕВИЗОРИ

1981 шера 20 декабре «Московски кердадираш» яхача газета 51 номер тIа кепа теха арахийца «Советски Союзе гIолла» яхача АПН вестника тIа (№ 250, 1981 ш. 28 декабрь) юха кепатоха хиннаки Ши тур чакхъяьлча Дмитре «Машта хьежа вела телевизорга?» яхача заметко дага а доацаш дешархой теркам тIаьлар. Уйла йича м иштта хила доагIаш я дик. цIен делахочуи яр санна бокъонаш йолаш я телевизор вай цIеношка. Масала я вай терко е сийш а н ил.

Заметка лоацо хилари цу юкъе гIалат нийсденна хилари баьхьи долаш дукха хаттараш хилар. Цудухьа «Московски кердадирий» корреспондента декхар дир киевски общин коммунальни гигиена Институте директор волча АМН СССР член-корреспондентаса Шандаль Михаилага института специалисташа дай тоханамаш дешархошта дуккагIа довлийта аьнна. Цо дийцир

[illegible]

— Хетташ да, сага лене йола электромагнитни излучени я яц телевизора?

[illegible]

— ТIаьхха электростатически?

[illegible]

лаш я, Бакъда, экрана ах метр гаьна из электростатически поле вIалла йоацаш дIайоал. Хетаргахьа, атта саг хувивац иштта юххера телепередачашка хьежаш.

— Цхьаболчар телевизора та хьожаш лампаш йовзийт, вокхар дIайоаш. МилагIаш ба бакъ?

[illegible]

— Хьалхарча публикаце тIа а тахана цхьамаькаца а вай дувцар да телевизорнара гIулакх нийса леладир. Мел хьежа мегийта телевизорга? Йоарам бий из гIулаьха?

[illegible]

визора хьалхашка даьхкача [illegible]

— ТIаккха бераш? Цар дукха ха ма йоаккхий приемникашта хьалхашка...

[illegible]

— Цу тайпара, Савицкая Еленай балхо сецаш йолаш гучадаьккха хIама даьй?

[illegible]

(«Московски кердадираш» — АПН)

ТХА АДРЕС: [illegible] г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редакторна заместителя — 2-85-07; белахама секретаря — 9-21-00, отдела: [illegible] — 9-24-04, промышленностеи транспорти — 9-21-01, юрта боахама — 9-21-06, культура — 9-21-03, письмой — 9-21-07, корреспондентаи — [illegible]

НАШ АДРЕС: 364007, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57, заместителя редактора — 2-85-07, ответственного секретаря — 9-21-00, [illegible] партийной жизни — 9-24-04, промышленности и транспорта — 9-21-01, сельского хозяйства — 9-21-06, культуры — 9-21-03, писем — 9-21-07, корреспондентов — [illegible]

Газет арахоь шинари, кхоъ, пIераскан денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92.